

Η Φιλική Εταιρεία & Τα επαναστατικά κινήματα στην Ευρώπη (1820 – 1821)

Ιστορία Γ' Γυμνασίου

Επιμέλεια

Δρ Παναγιώτης Προϊκάκης, Σύμβουλος Υ.Π.Α.Ν.

1. Τι έγινε;
2. Ποιοι ήταν οι ιδρυτές;
3. Πότε ιδρύθηκε;
4. Πού ιδρύθηκε;
5. Πώς ιδρύθηκε;
6. Γιατί ιδρύθηκε;
(σκοπός-στόχος)
7. Ποια αποτελέσματα είχε;

Ιστορική γραμμή Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία

Σημαντικά γεγονότα και εθελείες κατά τη διάρκεια της Νεότερης και της Σύγχρονης Ιστορίας

Αναγέννηση (15ος - 16ος αι.)
 Διαφωτισμός (17ος - 18ος αι.)
 Αμερικανική Επανάσταση (1776-1783)
 Γαλλική Επανάσταση (1779-1793)
 Ελληνική Επανάσταση (1821-1830)
 18ου αιώνα Ελληνικό κράτος (1830)
 Βαλκανικοί πόλεμοι (1912-1913)
 Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918)
 Ρωσική Επανάσταση (1917)
 Μικρασιατική Εκστρατεία (1919-1922)
 Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1939-1945)
 Απελευθερωτικός αγώνας ΕΟΚΑ (1955-1959)
 Προβλεπόμενα στην Κύπρο (15 Ιουλίου 1974)
 Τουρκική Εισβολή (Α΄ Φάση: 20 Ιουλίου / Β΄ Φάση: 14 Αυγούστου)

Παγκόσμια και Ευρωπαϊκή Ιστορία

Μεσαιωνας στη Δυτική Ευρώπη
 Φ Ε Ο Υ Δ Α Ρ Χ Ι Α
 Ι Δ Ρ Υ Σ Η
 Α Ν Ε Ξ Α Ρ Τ Η Τ Ω Ν Κ Ρ Α Τ Ω Ν
 Δ Υ Τ Ι Κ Η Σ Ε Υ Ρ Ω Π Η Σ

Νεότεροι χρόνοι

Αναγέννηση (15ος-16ος αι.)
 Ανθρωπισμός
 Ανακαλύψεις (αόλη 15ου/αρχές 16ου αι.)

Διαφωτισμός (17ος - 18ος αι.)
 Μοναρχία
 Βολταίρος
 Ρουσό

Ομηχανική Επανάσταση (η αρχή: 1780-1800)
 Ορίμανση Βιομηχ/κής Επανάστασης (μέσα 18ου αι. κ.ε.)

Σύγχρονη εποχή

Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918)
 Μεσοπόλεμος (1919-1939)
 Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1939-1945)

Ρωσική Επανάσταση (1917)

Ελληνική Ιστορία

Μεσαιωνας (Βυζαντινή περίοδος)

Θεοκρατορία

Κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες του υπόδουλου Ελληνισμού

Υπόδουλος Ελληνας
 Πατριάρχης Ορθόδοξη Εκκλησία
 Φαναριώτες
 Πρακτοί
 Ελληνική Διασπορά
 Σύνθημα Κουτσού Καϊματζί (1774)

Νεοελληνικός Διαφωτισμός (μέσα 18ου/αρχές 19ου αι.)
 Φιλική Εταιρεία (1814)
 ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ
 ΟΒΡΟΝΑΙ
 ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α΄

Ανεξάρτητα Ελληνικά κράτες

Η Ελλάδα στον Α΄ Π.Π.
 Μικρασιατική εκστρατεία και καταστροφή (1919-22)
 Η Ελλάδα στον Β΄ Π.Π. (1940-1944)

Ιστορία της Κύπρου

300 μ.Χ. 1400 1453 1600 1774 1833 1862 1914 1918 1922 1939 1945 1955 1974 2004 2024

Μεσαιωνική περίοδος

Φραγκοκρατία στην Κύπρο
 Βιεννοεπιτομία στην Κύπρο
 Άλιψη της Λευκωσίας (1570) και της Αμμοχώστης (1571) από τους Οθωμανούς Τούρκους

Νεότεροι χρόνοι

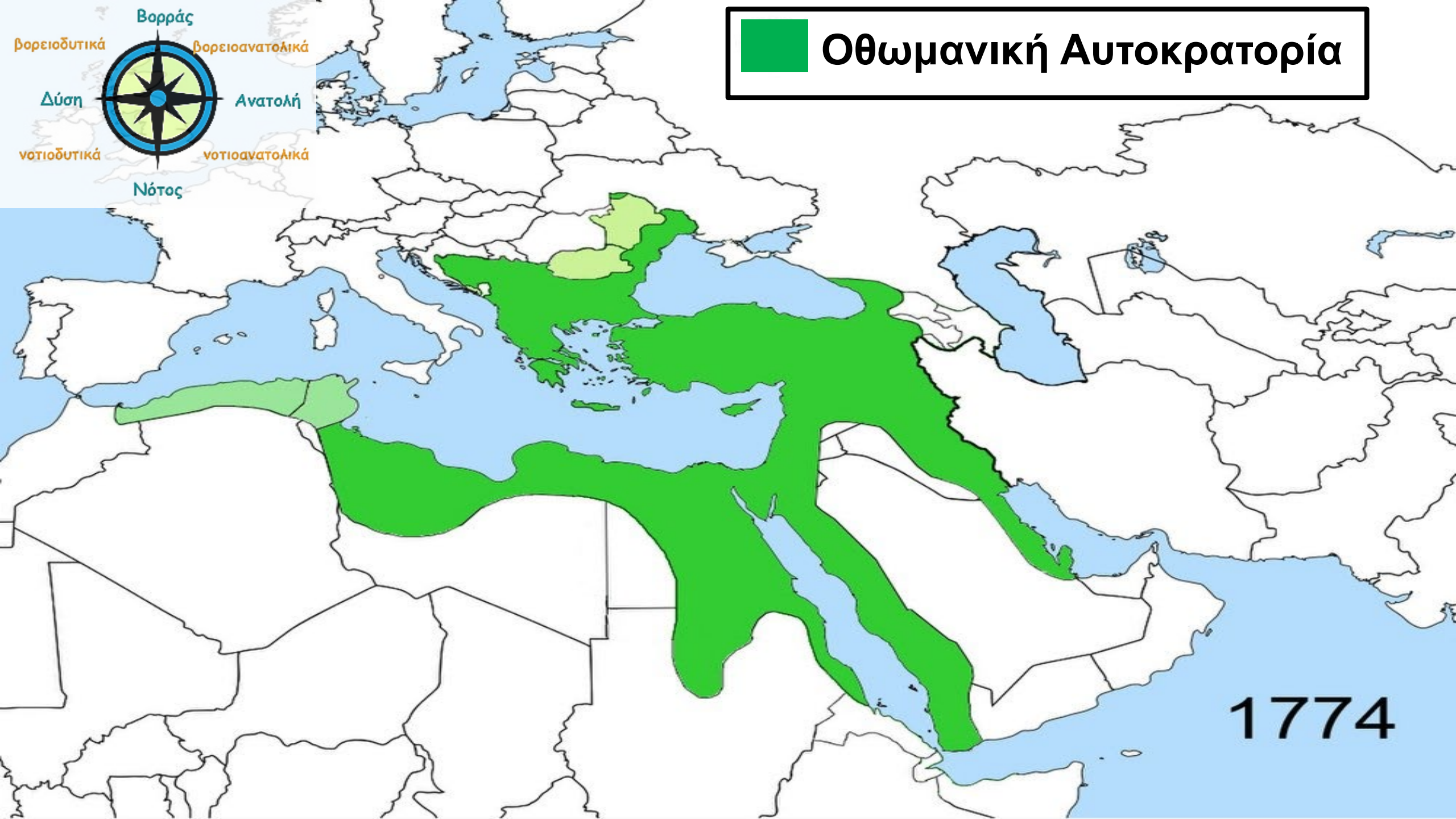
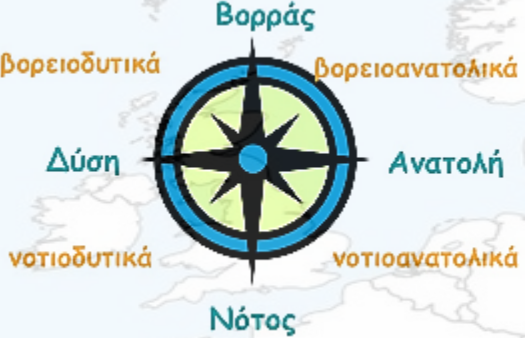
Οθωμανοκρατία στην Κύπρο
 Διαγεννητικό του σφαγίου (1780 περί - 1809)
 Οθωμανική Επανάσταση (1821)
 Προσάρτηση της Κύπρου (1878)

Σύγχρονη εποχή

Αγγλοκρατία στην Κύπρο (1878 - 1925)
 Αγγλοκρατία στην Κύπρο (η περίοδος του Μεσοπολέμου)
 Παλιμνεκρατία
 ΕΟΚΑ (1955-1959)
 Διμεσοπολεμικές ταραχές (1933-64)
 Προβλεπόμενα Τουρκικής Εισβολής
 Έκτακτη στην Ενωμένη Ευρώπη

Η ιστορική γραμμή αφορά στη διδασκαλία του μθήματος της Ιστορίας σε μαθητές της Γ Γυμνασίου των Σχολείων της Κύπρου. Παρόλο που καταβλήθηκε προσπάθεια να μη διακόπτεται η ιστορική συνέχεια, ωστόσο παραλείπονται στοιχεία που δεν περιλαμβάνονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα και η παρουσίασή τους θα προκαλούσε σύγχυση στους μαθητές.

 Οθωμανική Αυτοκρατορία

1774

- Σημαντικά παροικιακά κέντρα
- Αξιόλογες ελληνικές εστίες
- Ολιγάριθμες ελληνικές παροικίες

Ιστορική γραμμή Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία

Σημαντικά γεγονότα και εορτασμούς κατά τη διάρκεια της Νεότερης και της Σύγχρονης Ιστορίας

- Αναγέννηση (15ος - 16ος αι.)
- Διαφωτισμός (17ος - 18ος αι.)
- Αμερικανική Επανάσταση (1776-1783)
- Γαλλική Επανάσταση (1779-1789)
- Ελληνική Επανάσταση (1821-1829)
- 18η αιώνας Ελληνικού κράτους (1830)
- Βαλκανικοί πόλεμοι (1912-1913)
- Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918)
- Ρωσική Επανάσταση (1917)
- Μικρασιατική Εκστρατεία (1919-1922)
- Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1939-1945)
- Απελευθερωτικός αγώνας ΕΟΚΑ (1955-1959)
- Προκήρυξη στην Κύπρο (15 Ιουλίου 1974)
- Τουρκική Εισβολή (Α΄ Φάση: 20 Ιουλίου / Β΄ Φάση: 14 Αυγούστου)

Παγκόσμια και Ευρωπαϊκή Ιστορία

Μεσαιωνικός στη Δυτική Ευρώπη
Φ Ε Ο Υ Δ Α Ρ Χ Ι Α Ι Δ Ρ Υ Σ Η Α Ν Ε Ξ Α Ρ Τ Η Τ Ω Ν Κ Ρ Α Τ Ω Ν Δ Υ Τ Ι Κ Η Σ Ε Υ Ρ Ω Π Η Σ

Νεότεροι χρόνοι

Αναγέννηση (15ος-16ος αι.)
Ανθρμιτισμός, Ανακαλύψεις (αύτη 18ου/αρχές 18ου αι.)

Διαφωτισμός (17ος - 18ος αι.)
Μονταίσι, Βολταίρος, Ρουσό

Βιομηχανική Επανάσταση (η αρχή: 1780-1800)
Ορίμανση Βιομηχ/κής Επανάστασης (μέσα 18ου αι. κ.ε.)

Σύγχρονη εποχή

Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918)

Μεσοπόλεμος (1919-1939)

Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1939-1945)

Ελληνική Ιστορία

Μεσαιωνικός (Βυζαντινή περίοδος)

Οθωμανοκρατία
Καινοκλήσις και οικονομικές συνθήκες του υπόδουλου Ελληνισμού

Ανεξάρτητα Ελληνικά κράτες
Νεοελληνικός Διαφωτισμός (μέσα 18ου/αρχές 19ου αι.)

Σύγχρονη εποχή

Η Ελλάδα στον Α΄ Π.Π.

Μεσοπόλεμος
Μικρασιατική και κατοχή (1919-22)

Η Ελλάδα στον Β΄ Π.Π. (1940-1944)

Ιστορία της Κύπρου

Μεσαιωνική περίοδος (300 μ.Χ. - 1192)

Νεότεροι χρόνοι (1192 - 1878)

Σύγχρονη εποχή (1878 - 2024)

Φραγκοκρατία στην Κύπρο (1192-1489)

Βενετοκρατία στην Κύπρο (1489-1570/71)

Οθωμανοκρατία στην Κύπρο (1570/71-1878)

Αγγλοκρατία στην Κύπρο (1878-1925)

Ανεξάρτητα κυπριακό κράτος (1960-2024)

1814

Η ιστορική γραμμή αφορά στη διδασκαλία του μθήματος της Ιστορίας σε μαθητές της Γ Γυμνασίου των Σχολείων της Κύπρου. Παρόλο που καταβλήθηκε προσπάθεια να μη διακόπτεται η ιστορική συνέχεια, ωστόσο παραλείπονται στοιχεία που δεν περιλαμβάνονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα και η παρουσίασή τους θα προκαλούσε σύγχυση στους μαθητές.

1. Τι έγινε;

➤ Ιδρύθηκε η Φιλική Εταιρεία

Κρυπτογραφικό αλφάβητο της Φιλικής Εταιρείας																							
α	β	γ	δ	ε	ζ	θ	ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π	ρ	σ	τ	φ	χ	ψ	ω		
η	ξ	υ	ψ	ω	1	2	3	4	5	6	7	4α	8	9	ο	α	β	γ	δ	9α	ε		

- Ψευδώνυμα - κρυπτογράφηση
- Η Φιλική Εταιρεία ήταν μια μυστική οργάνωση
- Η ηγεσία της Φιλικής Εταιρείας, η «Αόρατη Αρχή», παρέμενε μυστική και αφηνόταν, σκόπιμα, να εννοηθεί ότι αποτελούνταν από ισχυρά πρόσωπα.

1. Υιοθέτησε το πρότυπο άλλων μυστικών οργανώσεων της Ευρώπης (π.χ. Καρμπονάροι της Ιταλίας).
2. Δοκίμαζε τα μέλη της πριν να τα εντάξει πλήρως σ' αυτήν.
3. Όρκιζε τα μέλη της για πίστη και αφοσίωση στην Εταιρεία.
4. Προέβλεπε την ποινή του θανάτου για παράβαση του όρκου.

Μέγας Όρκος των Φιλικών

«Ορκίζομαι ενώπιον του αληθινού Θεού οικειοθελώς ότι θέλω είμαι πιστός εις την Εταιρίαν κατά πάντα και διά πάντα.

Δεν θέλω φανερώσει το παραμικρόν από τα σημεία, ή λόγους αυτής, μήτε θέλω δώσει να καταλάβουν ποτέ ότι εγώ ηξεύρω τι περί τούτων κατ' ουδένα τρόπον, μήτε εις συγγενή μου, μήτε εις πνευματικόν μου, μήτε εις φίλον μου. [...]

Τέλος πάντων, ορκίζομαι εις εσέ, ω ιερά και αθλία πατρίσι
Ορκίζομαι...Εις την μέλλουσαν ελευθερίαν των ομογενών μου
ότι αφιερώνομαι όλος εις εσέ!..

Η θεία δικαιοσύνη ας εξαντλήση επί της κεφαλής μου όλους
τους κεραυνούς της δικαιοσύνης της, το όνομά μου ας είναι εις
αποστροφήν και το υποκείμενόν μου το αντικείμενον της
κατάρας και του αναθέματος των ομογενών μου, ανίσως
αλησμονήσω μίαν στιγμήν τας δυστυχίας των και δεν
εκπληρώσω το χρέος μου, και ο θάνατός ας είναι η άφευκτος
τιμωρία του αμαρτήματός μου, διά να μην μολύνω την
αγιότητα της Εταιρίας με την συμμετοχήν μου»..

**Απόσπασμα από τον Μέγα Όρκο των Φιλικών,
Βουρνάς Τ., Φιλική Εταιρία, σ.28-36.**

ΟΡΚΙΖΟΜΑΙ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΑΛΗΘΙΝΟΥ ΘΕΟΥ
ΟΙΚΕΙΟΘΕΛΩΣ ΟΤΙ ΘΕΩΣ ΕΙΜΑΙ ΕΠΙ ΖΩΗΣ,
ΠΙΣΤΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑΝ ΚΑΤΑ ΠΑΝΤΑ,
ΝΑ ΜΗΝ ΦΑΝΕΡΩΣΩ ΤΟ ΠΑΡΑΜΙΚΡΟΝ ΑΠΟ
ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΤΗΣ ΜΗΤΕ ΝΑ ΣΤΑΘΩ
ΚΑΤ' ΟΥΔΕΝΑ ΛΟΓΟΝ ΑΦΟΡΜΗ ΤΟΥ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΩΣΙ
ΑΛΛΟΙ ΠΟΤΕ ΟΤΙ ΓΝΩΡΙΖΩ ΠΕΡΙ ΤΟΥΤΩΝ, ΜΗΤΕ ΕΙΣ
ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΜΟΥ ΜΗΤΕ ΕΙΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ Ή ΑΛΛΟΝ
ΦΙΛΟ ΜΟΥ.

.....
ΤΕΛΟΣ ΠΑΝΤΩΝ, ΟΡΚΙΖΟΜΑΙ ΕΙΣ ΣΕ, Ω ΙΕΡΑ ΠΛΗΝ
ΤΡΙΣΑΘΛΙΑ ΠΑΤΡΙΣ. ΟΡΚΙΖΟΜΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ
ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΟΥ ΟΡΚΙΖΟΜΑΙ ΕΙΣ ΤΑ
ΠΙΚΡΑ ΔΑΚΡΥΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΤΟΣΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ ΕΧΥΣΑΝ
ΚΑΙ ΧΥΝΟΥΝ ΤΑ ΤΑΛΛΙΠΩΡΑ ΤΕΚΝΑ ΣΟΥ ΕΙΣ ΤΑ
ΙΔΙΑ ΜΟΥ ΔΑΚΡΥΑ ΧΥΝΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΤΑΥΤΗΝ ΤΗΝ
ΣΤΙΓΜΗΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΛΛΟΥΣΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΩΝ
ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΜΟΥ, ΟΤΙ ΑΦΙΕΡΟΝΟΜΑΙ ΕΙΣ ΣΕ.
.....

3. Πότε
ιδρύθηκε;

► [14η Σεπτεμβρίου] 1814
(Ύψωση του Τιμίου Σταυρού)

4. Πού
ιδρύθηκε;

► Στην Οδησό της Ρωσίας

2. Ποιοι ήταν οι ιδρυτές;

«Οι τρεις ιδρυτές και πρώτα μέλη της Φιλικής Εταιρείας δεν διέθεταν ούτε ιδιαίτερο κύρος μεταξύ των Ελλήνων ούτε οικονομικά μέσα, διέθεταν όμως φλογερό πατριωτισμό και επαναστατικό φρόνημα και πίστη μεγάλη στο έργο που αναλάμβαναν. Ήταν τότε, ο Σκουφάς 35 χρόνων, ο Τσακάλωφ 26 και ο Ξάνθος 42... Προτού συνεργασθούν στην Εταιρεία είχαν και οι τρεις επαναστατική προπαίδια.»

Δεσποτόπουλος Α., «Η Ελληνική Επανάσταση (1821-1830)», στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ.ΙΒ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1975, σ.12.

■ Νικόλαος Σκουφάς,

Κολπάκι για τη μνήμη:
«Ανάγνωση το ξανθό τσακάλι με τον σκούφο»

■ Ειμανουήλ Ξάνθος

■ Παναγιώτης Αναγνωστόπουλος

5. Πώς ιδρύθηκε;

- Μυστική συνάντηση των ιδρυτών της Φιλικής Εταιρείας στην Οδησσό
- Δίνουν τον ιδρυτικό όρκο

6. Γιατί ιδρύθηκε (σκοπός);

«Η Εταιρεία συνίσταται (= αποτελείται) από καθαυτό Έλληνας φιλοπάτριδας και ονομάζεται Εταιρεία των Φιλικών. Ο σκοπός των μελών της είναι η καλυτέρευσις του έθνους, και αν ο Θεός το συγχωρέση, η ελευθερία του».

Documente privind Istoria Romaniei Râscola din 1821, τ.4, București 1962, σ.32-39.

Βακαλόπουλος Α., *Επίλεκτες βασικές ιστορικές πηγές της ελληνικής επανάστασεως (1813-1825)*, τ.Α', Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1990, σ.44.

► Σκοπός: η καλυτέρευση του έθνους και η ελευθερία του

6. Γιατί ιδρύθηκε (στόχος);

«Αρχική πρόθεση των συνωμοτών πατριωτών ήταν να προκληθεί "εν καιρώ", αφού θα είχε δηλαδή αναπτυχθεί ικανοποιητικά η Εταιρεία και όταν παρουσιαζόταν η κατάλληλη ευκαιρία γενική επανάσταση των Ελλήνων για την απελευθέρωση "του Ελληνικού Έθνους και της Πατρίδος". Στόχοι των συνωμοτών ήταν να κατηγήσουν στην Εταιρεία όσο το δυνατόν περισσότερους σημαίνοντες Έλληνες, να αναθέσουν την ηγεσία στον Ιωάννη Καποδίστρια, υπουργό των Εξωτερικών τότε της Ρωσίας, και μέσω αυτού να εξασφαλίσουν την υποστήριξη της κραταιάς και ομόδοξης μεγάλης δύναμης. Από τους τρεις αυτούς στόχους όμως οι ηγέτες της Εταιρείας μόνο τον πρώτο πέτυχαν.»

Βερέμης Θ. & Κολιόπουλος Ι., *Ελλάς. Η σύγχρονη συνέχεια. Από το 1821 μέχρι σήμερα*, Καστανιώτης, Αθήνα 2006, σ.193.

- Κύριος στόχος: «γενική επανάσταση των Ελλήνων για την απελευθέρωση "του Ελληνικού Έθνους και της Πατρίδος"».
- Επιμέρους στόχοι:
  - η κατήχηση στην Εταιρεία όσο το δυνατόν περισσότερων σημαίνοντων Ελλήνων
  - η ανάθεση της ηγεσίας στον Ιωάννη Καποδίστρια
  - η εξασφάλιση υποστήριξης από την κραταιά και ομόδοξη Ρωσία

7. Ποια αποτελέσματα είχε;

<u>Περιοχή καταγωγής μελών της Φιλικής Εταιρείας</u>	<u>Ποσοστό από το σύνολο των μελών</u>
Πελοπόννησος	37.2 %
Στερεά Ελλάς	3.9 %
Ήπειρος	10.5 %
Θεσσαλία	6.2 %
Ιόνια νησιά	12.3 %
Μακεδονία	2.3 %
Νησιά του Αιγαίου	14.6 %
Μικρά Ασία	2.9 %
Κωνσταντινούπολις	5.4 %

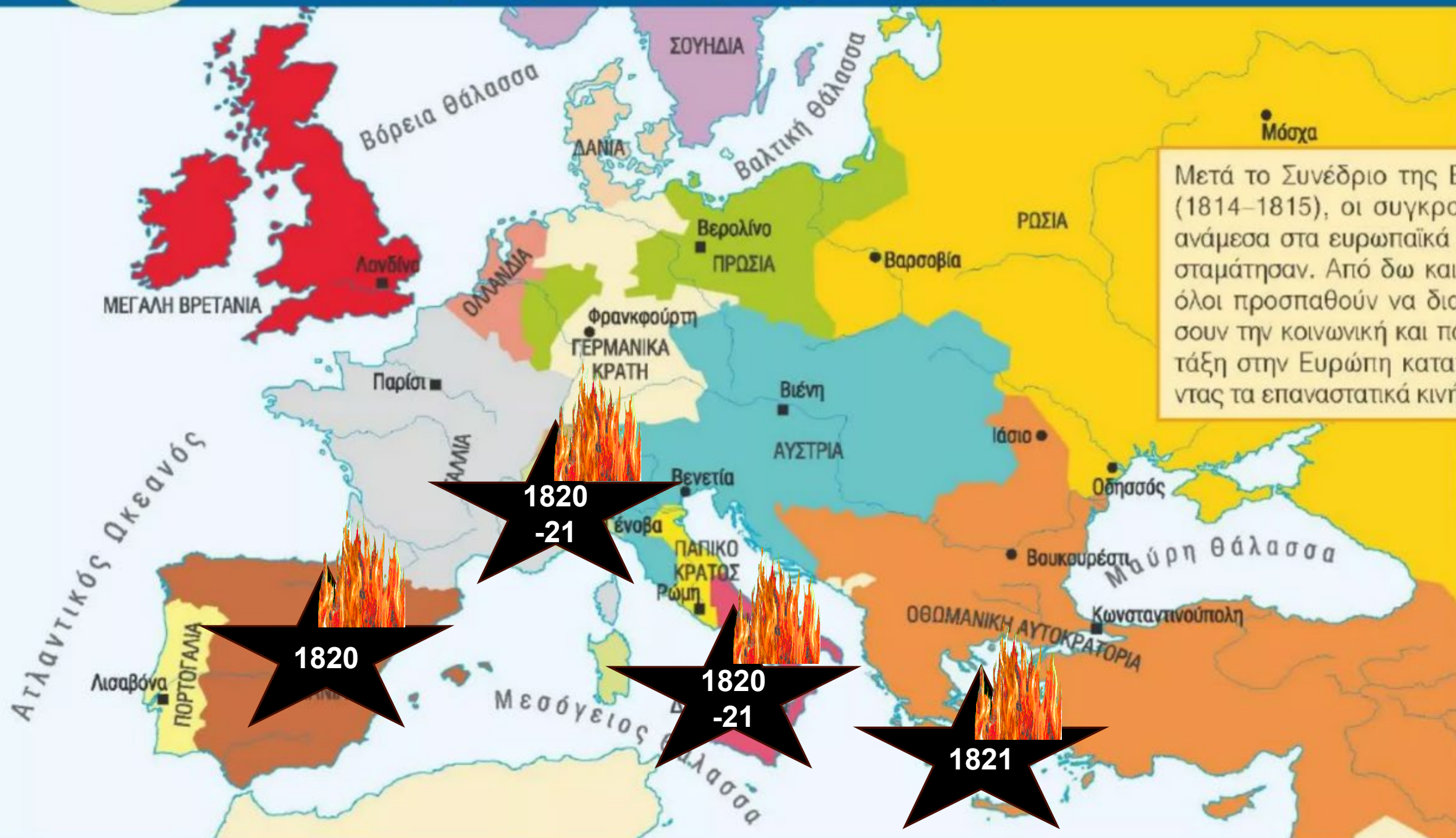
Φράγκος Γ., «Φιλική Εταιρεία», στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ.ΙΑ', Αθήνα 1975, σ.429.

➤ Αποτελέσματα:

- Αναζωπύρωση της επιθυμίας των Ελλήνων για απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό
- Μύηση στην Εταιρεία πολλών και σημανόντων Ελλήνων
- Προετοιμασία του Αγώνα (πνευματική και υλική)

7. Ποια αποτελέσματα είχε;

Μετά το Συνέδριο της Βιέννης (1814–1815), οι συγκρούσεις ανάμεσα στα ευρωπαϊκά κράτη σταμάτησαν. Από δω και πέρα όλοι προσπαθούν να διατηρήσουν την κοινωνική και πολιτική τάξη στην Ευρώπη καταπνίγοντας τα επαναστατικά κινήματα.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

I. Σωστό ή Λάθος; (Βάλτε X στο αντίστοιχο τετράγωνο)

A. Ένας από τους ιδρυτές της Φιλικής Εταιρείας ήταν ο Παναγιώτης Αναγνωστόπουλος

B. Η Φ.Ε. ήταν μυστική οργάνωση.

Γ. Η Φ.Ε. ιδρύθηκε στο Κίεβο της σημερινής Ουκρανίας.

Δ. Στόχος της Φ.Ε. υπήρξε η συνεννόηση των Μεγάλων Δυνάμεων για την απελευθέρωση της Ελλάδας.

E. Η μύηση των Φιλικών προϋπέθετε αρχικά την πληρωμή χρηματικής συνδρομής.

ΣΤ. Μέχρι το 1821 ελάχιστα άτομα είχαν μνηθεί στη Φ.Ε..

Z. Της Ελληνικής Επανάστασης προηγήθηκαν επαναστατικά κινήματα στη Γαλλία και στην Ιταλία.

Σ

Λ

X	
X	
	X
	X
	X
	X
	X